

Jovana Spremo

INTEGRACIJA PRAVOSUĐA

u kontekstu dijaloga
Beograda i Prištine i procesa
pristupanja Evropskoj uniji

This project is financially supported by The Royal Norwegian Embassy in Belgrade <https://www.norway.no/en/serbia/>
Realizaciju projekta finansijski je podržala ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu <https://www.norway.no/en/serbia/>

INTEGRACIJA PRAVOSUĐA U KONTEKSTU DIJALOGA BEOGRADA I
PRIŠTINE I PROCESA PRISTUPANJA EVROPSKOJ UNIJI
Izveštaj o implementaciji i efektima Sporazuma o pravosuđu

Integracija pravosuđa u kontekstu dijaloga Beograda i Prištine i procesa pristupanja Evropskoj uniji

Izveštaj o implementaciji i efektima Sporazuma o pravosuđu

Izdavač

Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM
Kneza Miloša 4, 11103 Beograd
www.yucom.org.rs

Za izdavača:

Katarina Golubović

Priredila:

Jovana Spremo

Prevod:

Ljiljana Madžarević

Dizajn, prelom i štampa:

Dosije studio

Tiraž:

100

ISBN 978-86-83209-71-2

ROYAL NORWEGIAN EMBASSY

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy

A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Izveštaj „Integracija srpskog pravosuđa u pravosudni sistem Kosova u kontekstu evropskih integracija i dijaloga Beograda i Prištine” priredio je YUCOM u okviru projekta “Građanski monitoring za snažnije pravosuđe”, koji se implementira uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (BTD). Stavovi i nalazi iz ovog izveštaja su isključivo odgovornost YUCOM-a i ne predstavljaju stavove Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (BTD).

**INTEGRACIJA PRAVOSUĐA
U KONTEKSTU DIJALOGA BEOGRADA
PRIŠTINE I PROCESA PRISTUPANJA EVROPSKOJ UNIJI**

Izveštaj o implementaciji i efektima Sporazuma o pravosuđu

SADRŽAJ ▶▶

1. Uvod	7
2. Pravosuđe u okviru dijaloga Beograda i Prištine	8
2.1. Preduslovi za integraciju pravosuđa na severu Kosova	8
2.2. Sporazum o pravosuđu	10
3. Obaveze Srbije u postupku pristupanja EU – Poglavlje 35 i Poglavlje 23	13
4. Primena Sporazuma o pravosuđu – stanje i problemi	14
4.1. Stupanje na sudijsku i tužilačku funkciju	14
4.2. Izazovi za funkcionisanje integrisanog pravosuđa	18
4.2.1. Dvojezičnost kao kamen spoticanja	19
4.2.2. Raspodela i rešavanje predmeta	20
4.2.3. Dejstvo pravosnažnih presuda i odluka „paralelnih institucija“	21
4.2.4. Nadležnost za rešavanje i čuvanje starih predmeta	22
4.2.5. Vrednovanje rada	25
4.2.6. Kadrovski, tehnički i prostorni kapaciteti	25
4.3. Pristup pravdi za građane	26
5. Zaključak i preporuke	28
5.1. Preporuke za unapređenje dijaloga Beograda i Prištine	28
5.2. Preporuke za unapređenje funkcionisanja integrisanog pravosuđa na Kosovu	29

1. Uvod

Kada govorimo o procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji neizostavno je pomenuti i rešavanje „pitanja Kosova“. Naime, u pregovaračkom procesu Poglavlje 35, koje obično obuhvata pitanja koja ne mogu da se svrstaju ni u jedno drugo pregovaračko poglavlje ili služi za raspravu o pitanjima koja se pojave nakon što je određeno poglavlje privremeno zatvoreno, u slučaju Srbije odnosi se i na praćenje dijaloga Beograda i Prištine.

Poglavlje 35 ne zamenjuje dijalog Beograda i Prištine koji se vodi pod pokroviteljstvom Visoke predstavnice Evropske unije, već ga dopunjava kroz primenu dogovora nastalih u okviru dijaloga. Razvoj događaja u okviru dijaloga uzima se u obzir u pregovaračkom procesu, te Evropska unija naglašava da ukoliko dođe do stagnacije u normalizaciji odnosa Srbije sa Kosovom, EU može čak i na sopstvenu inicijativu da predloži “da preporuke za otvaranje i/ili zatvaranje drugih pregovaračkih poglavlja ne budu date, i prilagoditi pripadajući pripremni rad, prema potrebi, sve dok se ne pristupi rešavanju ove neujednačenosti”.¹ U pogledu jasnog opredeljenja Srbije da u skoroj budućnosti postane ravnopravna članica Evropske unije, i kako bi se pomenuti scenario izbegao, neophodno je pojačati napore na ispunjavanju obaveza iz navedenog Poglavlja.

Naime, Poglavlje 35, kao i Poglavlja 23 i 24, predstavljaju ključna i najteža poglavlja u procesu pristupanja Evropskoj uniji, što je razlog zašto se ista prva otvaraju i poslednja zatvaraju. Budući da ispunjavanje merila iz ovih poglavlja najviše direktno utiče na živote građana Srbije, kao i građane Kosova, Srbija ima odgovornost da kroz ispunjavanje istih i napredak u dijalogu stvori uslove da ovi građani mogu da ostvare svoja prava posebno u pogledu pristupa pravdi. Za nesmetan pristup pravdi neophodno je omogućiti jednak tretman svih građana pred pravosudnim institucijama.

Upravo je ovo jedan od razloga zašto se težilo integrisanju srpskih sudija i tužilaca u kosovski pravosudni sistem, što je konačno inicirano Briselskim sporazumom, a formalizovano primenom Sporazuma o pravosuđu. Međutim da bi takav sistem zaista funkcionisao bilo je neophodno usvojiti i primeniti niz odluka od strane Srbije, te osmisliti i predložiti niz rešenja povoljnih kako po pripadnike pravosuđa, tako i u krajnjoj instance građane čija prava takvo pravosuđe treba da zaštiti.

Pitanje integracije pravosuđa nije samo pitanje koje se tiče Poglavlja 35, već i Poglavlja 23, što pokazuje njegovu težinu. Ovaj izveštaj upravo sumira ostvareni napredak u pogledu stvarne integracije pravosuđa na severu Kosova i kako Srbija ispunjava svoje obaveze u pogledu praćenja realnog funkcionisanja integracije i omogućavanja pristupa pravdi građanima.

1 Evropska Unija, “Zajednička pozicija EU Poglavlje 35, 30. novembar 2015. godine”, Brisel, 2015, str. 3.

2. PRAVOSUĐE U OKVIRU DIJALOGA BEOGRADA I PRIŠTINE

Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, poznatiji kao Briselski sporazum, nakon iscrpnih pregovora, potpisan je 19. aprila 2013. godine. Sporazum sadrži 15 tačaka od kojih se tačka broj 10 odnosi upravo na pravosuđe. Kako se navodi: „Sudske vlasti biće integrisane i funkcionisaće u okviru pravnog sistema Kosova. Apelacioni sud u Prištini će uspostaviti veće koje će biti sastavljeno od većine sudija kosovskih Srba, koje će biti nadležno za sve opštine u kojima su Srbi većinsko stanovništvo. Odeljenje Apelacionog suda, koga čine administrativno osoblje i sudije, imaće stalnu kancelariju u severnoj Mitrovici (Okružni sud u Mitrovici). Svako veće spomenutog Odeljenja će biti sastavljeno od većina sudija kosovskih Srba. U zavisnosti od prirode slučaja o kome je reč, veće će činiti odgovarajuće sudije“.²

Prema *Planu primene Briselskog sporazuma* prva predviđena aktivnost u pogledu implementacije dela koji se odnosi na pravosuđe bila je da se do kraja maja 2013. godine uspostavi radna grupa za implementaciju ovog dela Sporazuma koja će razviti detaljne planove za integraciju pravosudnih institucija Srbije u kosovske strukture i biti zadužena za uspostavljanje novih struktura u skladu sa ugovorom, uključujući osnovne sudove i kancelarije javnih tužioca u opštinama sa srpskom većinom.³ Srbija je bila u obavezi da izvesti o broju pripadnika pravosuđa na Kosovu koji su izrazili zainteresovanost za uključivanje u kosovski pravosudni sistem, nakon usvajanja *Zakona o amnestiji*, dok je Kosovo trebalo da obezbedi pozicije za to osoblje unutar svojih struktura. Dogovoreno je i da sastav sudstva reflektuje etnički sastav teritorijalne nadležnosti svakog suda.

2.1. Preduslovi za integraciju pravosuđa na severu Kosova

Kako *Plan o primeni Briselskog sporazuma* izričito navodi obe strane će preduzeti sve neophodne izmene pravnog okvira, uključujući i primenu Zakona o amnestiji.⁴ Kako bi se uopšte mogli primenjivati sporazumi iz političkog dijaloga Beograda i Prištine bilo je neophodno i usvojiti ovakav zakon. Naime, pomenutim zakonom uređuju se „uslovi i postupak kojim se daje amnestija licima koja su osuđena za krivična dela, licima koja su krivično gonjena za krivična dela, ili licima koja mogu biti predmet

2 Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, Brisel, april 2013. Godine, dostupno na: <https://www.srbija.gov.rs/specijal/283757>.

3 Funkcionisanje Radne grupe, odnosno konkretni podaci o radu nisu javno dostupni.

4 Implementation Plan of the Agreement on the Normalization of Relations between Belgrade and Pristina, Brussels, 2013.

krivičnog gonjenja za krivična dela izvršena pre 20. juna 2013. godine unutar teritorije koja sada čini Republiku Kosovu⁵. Izvršioci krivičnih dela među koja spadaju i “napad na ustavno uređenje, oružana pobuna, ugrožavanje teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka, špijunaža, nelegalni prelaz granice, podsticaji na nacionalnu, rasnu i versku mržnju, nemir i netolerancija, uništenje ili oštećenje imovine, podmetanje požara, neovlašćeno posedovanje oružja, izbegavanje poreza, krijumčarenje robe” oslobađaju se od krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne.⁶ Opet, može se reći da Zakon nije u velikoj meri doticao predstavnike pravosuđa, koliko pripadnike policije i civilne zaštite.⁷

Upravo zbog činjenice da su dugi niz godina postojale paralelne institucije na severu Kosova, uključujući i pravosudne institucije, jednostavno nije postojao drugi način da se oni koji su radili u tim institucijama integrišu u kosovski sistem, a da pri tom ne odgovaraju za niz krivičnih dela, pre svega protiv kosovskog ustavnog poretka.⁸ Zakon o amnestiji je zaživeo u septembru 2013. godine. Srpski sudovi pristali su da rešavaju predmete pokrenute pre 15. jula 2013. godine i donesu odluke do septembra te godine, po čemu je te institucije trebalo zatvoriti, međutim još neko vreme nastavili su da rešavaju takozvane „hitne predmete“.⁹

Pripadnici zajednice kosovskih Srba su se nakon 1999. oslanjali na pomenute sudove koji su funkcionisali u pravosudnom sistemu Srbije, paralelno sa funkcionisanjem UNMIK-ovih sudskih struktura. Ove institucije predstavljale su jedini pristup pravdi budući da u više situacija nisu bili u mogućnosti ili nisu bili voljni da se obrate sudovima UNMIK-a, kako je postojao vakum u pravosuđu pod upravom UNMIK-a na severnom Kosovu.¹⁰ Još jedna važna stavka koja je rezultirala iz dijaloga Beograda i Prištine jeste čvrst kompromis u pogledu prihvatanja presuda i odluka pravosudnih institucija koje su funkcionisale u paralelnom sistemu.

Međutim, zvanična odluka, model i zasnivanje nadležnosti za prihvatanje ovih presuda nije definisano još uvek, čime se stvara jasna pravna nesigurnost. Kako ne postoji pravni okvir niti uputstvo od pravosudnih saveta Kosova ili Ministarstva pravde, ostaje nejasno da li su one direktno prihvaćene i deo kosovske sudske prakse, da li je potrebno ponovo odlučivati o njima od strane Osnovnog suda u Mitrovici ili na neki treći način rešiti ovaj problem.¹¹

5 Zakon br. 04/L-209 o amnestiji, *Službeni List RKS 39/2013*.

6 Radio-televizija Srbije, “Zakon o amnestiji u skladu sa ustavom”, 04. septembar 2013. godine, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1389478/zakon-o-amnestiji-u-skladu-sa-ustavom.html>.

7 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

8 Marković, Igor, „Brussels Agreement – a (delayed) peace accord“, Faculty of political sciences, Belgrade, 2015. p. 26.

9 Ne i krivične. Prema: BIG DEAL koalicija, “Civilizovana monotonija - Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije”, Beograd, 2016, str.36.

10 Misija OEBS na Kosovu, “Paralelne strukture na kosovu 2006-2007”, Priština, 2007, str. 16.

11 Hoxha, Rreze and Francisco José García Martínez, “Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System”, Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p. 8.

2.2. Sporazum o pravosuđu

Prema Prvom sporazumu, integracija pravosudnih institucija trebalo je da bude završena do kraja 2013. godine. To se međutim nije desilo, što je stvorilo vakum u funkcionisanju pravosudnih institucija, pa je i cela 2014. godina okarakterisana kao godina stagnacije u pogledu primene Briselskog sporazuma. Na sastanku u Briselu u februaru 2014. godine, kako se navodi, strane su smanjile razlike u stavovima i naglaskile da su blizu postizanja sporazuma sa detaljima.¹² Od 15. jula 2013. godine sudovi na Kosovu, koji su i dalje praktično bili u pravosudnom sistemu Republike Srbije nisu više primali krivične predmete, prema instrukcijama koje su dobijene od Ministarstva pravde Republike Srbije.¹³ Više od šest meseci krivični sudovi u četiri opštine na severu Kosova nisu funkcionisali, što je izazvalo mnoge probleme koji se i danas osećaju.¹⁴

Sporazum o pravosuđu konačno je postignut u februaru 2015. godine, skoro godinu i po dana nakon predviđenog roka.¹⁵ Ono što je istaknuto kao važno jeste da je sam tekst Sporazuma ostao nedorečen i bez jasnih vremenskih odrednica kada bi pojedine tačke trebalo da budu ispunjene. Sporazum pak daje načelne smernice za integraciju sudija, tužilaca i administrativnog osoblja u kosovski pravosudni sistem i predviđa klauzule o obezbeđenju i adaptaciji objekata.

Sporazum o pravosuđu

1. Na pravosudne institucije će se primenjivati kosovski zakoni u skladu sa Prvim sporazumom.
2. Postojaće jedan Osnovni sud i jedno Osnovno tužilaštvo za region Mitrovice.
3. Osnovni sud u Mitrovici će se nalaziti u više objekata.
4. Postojaće četiri ogranka Osnovnog suda u Mitrovici u regionu Mitrovice (Zubin Potok, Leposavić, Srbica, Vučitrn).
5. Najveći deo predmeta koji potiču iz opština u kojima se ogranci nalaze, sudiće se u ovim ograncima, u skladu sa zakonom.
6. Na Kosovu, predsednik osnovnog suda odlučuje o raspodeli predmeta.
7. Raspodela predmeta tužiocima se zasniva na stručnosti, specijalizaciji, ličnom iskustvu i poznavanju lokalne sredine, u skladu sa kosovskim zakonom.
8. U najvećem broju predmeta u osnovnom sudu sudi sudija pojedinac, u skladu sa kosovskim zakonom.
9. Obe strane će biti zastupljene u svim objektima Osnovnog suda u Mitrovici, Osnovnog tužilaštva i Odeljenju Apelacionog suda u Mitrovici.
10. U delu Osnovnog suda u Mitrovici koji se nalazi u Severnoj Mitrovici većinu će činiti Srbi sa Kosova.

12 Civilizovana monotonija - Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije, BIG DEAL, Crta, Beograd 2016, str. 38.

13 Izveštaj o implementaciji Briselskog sporazuma, BIRODI, Beograd, 2015, p. 12.

14 Izgubljeni u stagnaciji - Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije, BIG DEAL, Crta, Beograd 2015, str. 36-38.

15 Sporazum o pravosuđu, 9.februar 2015. godine, na srpskom dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/p06.php>.

11. Deo Osnovnog suda u Mitrovici koji se nalazi u Severnoj Mitrovici, će se sastojati od:

Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici, koje će činiti 5 sudija iz redova kosovskih Srba i 2 sudija iz redova kosovskih Albanaca,

Odeljenja za teška krivična dela za ceo region Mitrovice, koje će činiti 4 sudije iz redova kosovskih Srba i 4 sudije iz redova kosovskih Albanaca,

Dela opšteg odeljenja za suđenje za sva krivična dela za Severnu Mitrovicu, Južnu Mitrovicu i Zvečan.

12. Drugi deo Osnovnog suda u Mitrovici koji se nalazi u Južnoj Mitrovici, će se sastojati od:

Odeljenja za maloletnike za ceo region Mitrovice,

Dela opšteg odeljenja za suđenje u parničnim postupcima, po neospornim zahtevima, za prekršaje za Severnu Mitrovicu, Južnu Mitrovicu i Zvečan.

Ovaj deo će se nalaziti u Južnoj Mitrovici u zgradi takozvane „Jugobanke“, ili nekoj drugoj zgradi prema dogovoru dve strane.

13. Predsednik Osnovnog suda u Mitrovici je kosovski Srbin iz severnog dela Kosova.

14. Glavni tužilac Osnovnog tužilaštva u Mitrovici je kosovski Albanac. Prostorije se nalaze u Administrativnoj kancelariji Severne Mitrovice (MNAO), u Bošnjačkoj Mahali ili nekoj drugoj zgradi, prema dogovoru dve strane.

15. Kosovski Srbin će biti rukovodilac Odeljenja Apelacionog suda sa sedištem u Severnoj Mitrovici. Potpredsednik Apelacionog suda će biti kosovski Srbin u Prištini.

Naveli su i da će srpske sudije polagati “statusno neutralnu zakletvu”, odnosno “posebnu vrstu zakletve koja neće biti ista kao zakletva koju polažu sudije kosovski Albanci”.¹⁶ Prema *Zaključcima EU posrednika o pravosuđu* spisak sudija, tužilaca i administrativnog osoblja za integraciju usaglašen i dostavljen 17. oktobra 2016. godine.¹⁷ Istim dokumentom naglašeno je da su se strane su složile da sudije, tužioci i administrativno osoblje budu imenovani 10. januara 2017. godine, i time integrisani u pravosuđe Kosova. Međutim, to se nije desilo u predviđenom roku, već tek više od pola godine kasnije, budući da EU, između ostalog, nije bila zadovoljna napretkom i raspisivanjem konkursa za popunjavanje položaja predsednika Osnovnog suda u Mitrovici.¹⁸ Nakon zastoja u početku implementacije u Briselu je 31. avgusta 2017. postignut dogovor o primeni Sporazuma o pravosuđu, podrazumevajući potpunu integraciju sudija i tužilaca u kosovski pravosudni sistem do 17. oktobra te godine.¹⁹

16 Insajder, “Srpske sudije i tužioci položili zakletvu pred Hašimom Tačijem”, 24. oktobar 2017. godine, dostupno na: <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/7784/>.

17 Zaključci EU posrednika o pravosuđu, 30. novembar 2016. godine, dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/p24.php>.

18 Blic, “Kocijančić: Sporazum Beograda i Prištine o pravosuđu će biti završen; Mediji: nema uslova za rad integrisanog sudstva”, 9. januar 2017. godine, dostupno na: <https://www.blic.rs/vesti/politika/kocijancic-sporazum-beograda-i-pristine-o-pravosuđu-ce-bit-i-završen-mediji-nema/wfsdk4x>.

19 N1, “U oktobru integracija sudija u kosovski pravosudni sistem”, 31. avgust 2017. godine, dostupno na: <http://rs.n1info.com/Vesti/a314714/U-oktobru-integracija-sudija-u-kosovski-pravosudni-sistem.html>.

Kako se navodi u poslednjem objavljenom *Izveštaju o dijalogu između Beograda i Prištine* imenovanje sudija i tužilaca je konačno realizovano 24. oktobra 2017. godine.²⁰ Ukupno je integrisano 40 sudija i 13 tužilaca,²¹ kao i 145 zaposlenih koji su do tada bili zaposleni u sudovima i tužilaštvima. Navodi se i da je Srbija zarad uspeha procesa integracije insistirala da se reše pitanja koja se tiču uspostavljanja procedura za imenovanje sudija porotnika, sudskih izvršitelja i notara iz redova srpske zajednice, kao i druge aktivnosti radi uspostavljanja efikasnog i operativnog pravosudnog sistema u opštinama sa većinski srpskim stanovništvom. Zvanično, prvi radni dan integrisanog pravosuđa bio je 6. novembra 2017. godine.

-
- 20 Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Kancelarija za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini, "Izveštaj o napretku u dijalogu Beograda i Prištine, Oktobar 2017. godine", Beograd, 2017, dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/doc/pregovaracki-proces/Izvestaj%20o%20dijalogu%2031102017.doc>.
- 21 Različiti izveštaji ukazuju na različit broj integrisanih predstavnika pravosuđa, te se broj integrisanih sudija kreće od 40 do 44, a tužilaca od 12 do 14.

3. OBAVEZE SRBIJE U POSTUPKU PRISTUPANJA EU – POGLAVLJE 35 I POGLAVLJE 23

Kada govorimo o pregovorima između Beograda i Prištine, ovaj politički proces usko je isprepletan sa procesom pristupanja Srbije Evropskoj uniji, do mere da se može reći da potonje zavisi od rezultata pregovora. Naime, kao što se ističe u samom uvodu, Poglavlje 35 je poglavlje koje se odnosi konkretno na praćenje dijaloga Beograd i Prištine. Ako govorimo o pravosuđu koje je jedna od bitnih tačaka pregovora, potrebno je naglasiti da se ova tema provlači i direktno kroz Poglavlje 23, odnosno deo koji se odnosi na nezavisnost pravosuđa.

U pogledu obaveza Srbije u okviru Poglavlja 35 koje se odnosi na pravosuđe, *Zajednička pozicija EU Poglavlje 35* navodi da "Srbija treba da se postara da ispuni svoj deo rada na sprovođenju sporazuma (...) kao i drugih elemenata Prvog sporazuma od aprila 2013. godine (policija, pravosuđe, civilna zaštita)".²² Od prelaznih merila navode se sledeća:

1. Srbija nastavlja da se konstruktivno angažuje u postizanju sporazuma o sudskom administrativnom osoblju i prostorijama za rad;
2. Srbija potvrđuje prestanak službe za sve zaposlene u pravosuđu koji treba da budu integrisani;
3. Srbija donosi posebne propise u pogledu srpskih sudskih institucija na Kosovu kako je predviđeno srpskim Zakonom o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava;
4. Prema potrebi, Srbija dostavlja tromesečni izveštaj o isplata penzijskih naknada sudskom osoblju integrisanom u sudska veća i veća tužilaca Kosova.

Analiza prelaznih merila predloženih u Nacrtu zajedničke pregovaračke pozicije za poglavlje 35, navodi i konkretne komentare u pogledu mogućnosti ispunjavanja merila.²³ Tako se, u pogledu konstruktivnog angažovanja o postizanju sporazuma o administrativnom osoblju i prostorijama, navodi da "je moguće ispuniti u relativno kratkom roku kada je u pitanju zgrada suda. Kada je u pitanju dogovor o administrativnom osoblju, tu je veliki problem nemogućnost dogovora o sekretaru suda, jer je to ključna pozicija za funkcionisanje institucije". Naime, nije predviđeno zaključivanje posebnog ugovora o administrativnom osoblju, ali je ovo pitanje delimično rešavano

22 Evropska Komisija, "Zajednička pozicija EU Poglavlje 35, 30. novembar 2015. godine", Brisel, 2015, str. 2-3.

23 Kossev, "Poglavlje 35 (DOKUMENT): Šta EU očekuje od Srbije za Kosovo a kako to Srbija komentariše!", 15. oktobar 2015. godine, dostupno na: <https://kossev.info/poglavlje-35-dokument-sta-eu-ocekuje-od-srbije-za-kosovo-a-kako-to-srbija-komentarise/>.

na isti način kao i prestanak dužnosti srpskih sudija i tužilaca koji su integrisani u pravosudne institucije na Kosovu. Položaj zaposlenih u pravosudnim institucijama koje su funkcionisale u okviru srpskog pravosuđa na teritoriji AP KiM uređen je **Uredbom o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije AP Kosovo i Metohija**, koja je stupila na snagu 26. oktobra 2017. godine.²⁴

Navedena Uredba odnosi se na ostvarivanje posebnih prava sudija i zamjenika javnih tužilaca u Prekršajnom sudu u Kosovskoj Mitrovici, Osnovnom sudu u Kosovskoj Mitrovici, Višem sudu u Kosovskoj Mitrovici, Osnovnom javnom tužilaštvu u Kosovskoj Mitrovici i Višem javnom tužilaštvu u Kosovskoj Mitrovici, kao i posebnih prava zaposlenih u pravosudnim organima. Posebna prava podrazumevaju **pravo na posebnu penziju i pravo na zdravstveno osiguranje**. "Pravosudni funkcioneri i zaposleni u pravosudnim organima ostvaruju posebna prava ako na dan stupanja na snagu ove uredbe vrše samo pravosudnu funkciju u pravosudnim organima ili ako su zaposleni samo u pravosudnim organima. Zaposleni u upravi ostvaruju posebna prava ako su na dan stupanja na snagu ove uredbe zaposleni samo u upravi. Zaposleni u pravosudnim organima i upravi ostvaruju posebna prava i kada su zaposleni na određeno vreme".²⁵

Kada je reč o posebnim zakonskim regulativama vezanim za **Zakon o sedištim i područjima sudova i tužilaštva u RS**, vlasti su se držale stavada je merilo praktično nemoguće ispuniti u skladu sa važećim Ustavom RS i zakonima. Do momenta izrade ovog izveštaja nije došlo do donošenja posebnog zakona u vezi sa sudovima i javnim tužilaštvima na teritoriji AP KiM, iako je Zakonom o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštva u Republici Srbiji predviđeno njegovo donošenje do 31. decembra 2013. godine.²⁶

Kvartalni izveštaji kosovskim sudskim i tužilačkim savetima o isplata penzija pensionisanim sudijama i tužiocima koji su integrisani u pravosudne institucije na Kosovu, navodno nije obaveza koju je Srbija preuzela bilo kojim sporazumom. Takođe, za takvo postupanje, ne postoji osnov u važećim zakonima i propisima u RS. Budući da Srbija nema direktnu korespondenciju sa kosovskim savetima sudija i tužilaca, smatra se malo verovatnim da će istom podnositi izveštaje. Javnosti nisu dostupni podaci o izradi ovakvih ili bilo kojih drugih izveštaja Srbije u pogledu ispunjenosti merila.

Sa druge strane jedno od merila iz skringinga koja se tiču nezavisnosti pravosuđa u okviru **Izveštaja o skringingu za Poglavlje 23**, koja je kao takvo ušlo u finalnu verziju **Akcionog plana za Poglavlje 23** glasi da je neophodno "(O)bezbediti usvajanje posebnih propisa u vezi sa institucijama pravosuđa Republike Srbije, a u vezi sa obavezama Republike Srbije proisteklim iz Prvog sporazuma od 19. aprila 2013. godine".²⁷ U vidu jedine konkretne aktivnosti u okviru ovog merila navodi se da će se preciziranje

24 Uredba o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija, "Službeni glasnik RS", broj 95/17.

25 Član 2, Ibid.

26 Član 12, Zakon o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštva, "Sl. glasnik RS", br. 101/2013.

27 Merilo 1.1.8., „Akciono plan za Poglavlje 23“, Ministarstvo pravde RS, april 2016, str. 49-50.

aktivnosti neophodnih za njegovu realizaciju, kao i rokovi za njihovo sprovođenje, realizovati kroz pregovore između Beograda i Prištine. *Zajednička pozicija EU o Poglavlju 23*,²⁸ iako ne navodi prelazno merilo u vezi sa ovom problematikom konstatuje da je Zakon o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava predvideo do 31. decembra 2013. godine usvajanje posebnog propisa o srpskim pravosudnim institucijama koje bivaju integrisane u kosovski sistem, ali da do momenta sačinjavanja pozicije propis nije usvojen.

Prema gorenavedenom može se zaključiti da je merilo koje je ušlo u Akcioni plan trebalo da bude razrađeno i razloženo u konkretne aktivnosti, ali se svelo zapravo na jednu aktivnost. Važno je istaći da nijedan izveštaj sačinjen od strane Saveta za praćenje primene Akcionog plana za Poglavlje 23 ne navodi nijedan podatak o statusu primene navedene aktivnosti, a da je tek u skorašnjem prvom nacrtu revidiranog Akcionog plana celo to merilo izbrisano budući da **posebno prelazno merilo** u vezi sa istom **ne postoji**. U šturoom obrazloženju u revidiranom Akcionom planu navodi se da je usvojena *Uredba o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije AP Kosovo i Metohija*, koja je stupila na snagu 26. oktobra 2017. godine.²⁹ U obrazloženju se ističe da se, budući da je po donošenju ove uredbe došlo i do realne integracije, time iscrpljuju obaveze iz Poglavlja 23.

Dodatno ćemo samo istaći da o napretku u dijalogu Beograda i Prištine informacije u Srbiji javnost dobija isključivo na osnovu polugodišnjih Izveštaja Kancelarije za Kosovo i Metohiju i Kancelarije za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini. Stoga je neophodno je istaći da za period od novembra 2017. do aprila 2018. godine nije izrađen izveštaj, te da je poslednji koji datira iz decembra 2018. godine, objavljen tek u februaru 2019. godine.

28 Evropska Komisija, "Zajednička pozicija EU Poglavlje 23, 5. jul 2016. godine", Brisel, 2016, str. 4.

29 Uredba o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija, "Službeni glasnik RS", broj 95/17.

4. PRIMENA SPORAZUMA O PRAVOSUĐU – STANJE I PROBLEMI

Sporazum o pravosuđu se navodi kao jedna od svetlih primera uspeha političkog dijaloga Beograda i Prištine. Međutim, unapred se predviđalo da će, ukoliko se ne pripreme svi uslovi za adekvatnu integraciju pravosuđa, mnoštvo činilaca uticati na to da se to isto pravosuđe suočava sa problemima pre svega u pogledu efikasnosti, ali i nezavisnosti. Ovakav razvoj situacije nije bilo teško predvideti čim se o pravosuđu kao jednom od glavnih stubova pristupa pravdi za građane raspravlja u okviru političkog dijaloga u kojem se samo teži ubiranju poena, kako kod glasača, tako i kod međunarodne zajednice. U ovom delu predstavimo neke od osnovnih izazova s kojima se predstavnici integrisanog pravosuđa i građani suočavaju od kada je Sporazum o pravosuđu počeo da se primenjuje.

4.1. Stupanje na sudijsku i tužilačku funkciju

Pre nego što su zaista i integrisani u kosovsko pravosuđe, zainteresovane sudije i tužioci trebalo je da prođu, kao i sve sudije i tužioci koji stupaju na dužnost, obuku od strane Pravosudne akademije Kosova (Akademija pravde). Član 19 *Zakona o Akademiji pravde* koji se odnosi na početnu obuku za sudije i državne tužioce ističe da Akademija organizuje početnu obuku za osposobljavanje novoimenovanih sudija i državnih tužilaca u trajanju od dvanaest meseci, koja se sastoji od teoretskog i praktičnog dela.³⁰ Umesto dvanaestomesečnog treninga koje sudije i tužioci prolaze pre nego stupe na dužnost, kreiran je intenzivni kurs u trajanju od 15 dana u cilju upoznavanja već iskusnih sudija i tužilaca sa važećim pravnim okvirom. Prva takva održana obuka je čak bila i kraća, te je trajala 10 dana zbog neujednačenog rasporeda učesnika.³¹ Obuka za sudije nije bila obavezna, kao ni za tužioce sa više od 3 godine radnog iskustva.³²

Smatra se da trening nije bio adekvatno prilagođen na način da odgovara potrebama sudija i tužilaca koji su izrazili nameru da se integrišu u kosovski pravosudni sistem. Naime, zbog nedostataka sredstava, standardni trening je samo pretvoren u ubrzani program, koji podrazumeva početno znanje materije i visoko poznavanje kosovske legislative.³³ Kako se navodi i u izveštajima pojedinih međunarodnih aktera neadekvatna obuka u pogledu pojedinih zakona koji se primenjuju u kosovskom sistemu i dalje predstavlja jedan od najvećih problema sa kojima se suočava integrisano pravosuđe.³⁴

30 Zakon Br. 05/L – 095 o Akademiji pravde, *Službeni List RKS 6/2017*.

31 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, “Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System”, Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p.7.

32 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

33 Ibid.

34 Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo January 2018, p. 6.

Pomenuti trening prilagođen je u suštini i tako što je dostupan na srpskom jeziku. Pravosudna akademija sada ima ukupno 4 prevodioca koji ne samo da prevode sve materijale, literaturu i potrebnu dokumentaciju, nego i obezbeđuju simultani prevod tokom sesija na treningu.³⁵ Istraživanje pokazuje da je Akademija pravde pak u toku 2018. ponudila integrisanim sudijama i tužiocima nekoliko kurseva koji su prikazivali razlike u materijalnom i procesnom pravu srpskog i kosovskog pravnog okvira.³⁶

Još jedan prethodni problem koji se javlja, jeste priznavanje diploma, jer kandidati sa diplomama Republike Srbije moraju prethodno da verifikuju / nostrifikuju svoje diplome. Naime, proces verifikacije diploma odnosi se na diplome sa Pravnog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici stečene od 1999. godine, i ta procedura je dosta kraća i jednostavnija od procedure nostrifikacije. Naime, 2015. godine Ministarstvo obrazovanja Kosova i Univerzitet u Kosovskoj Mitrovici postigli su Sporazum o verifikaciji diploma izdatih od strane ovog univerziteta, pa je *Uredba Vlade Kosova br. 21/2015* prvi put nakon rata omogućila da diplome izdate od strane jedine visoko obrazovne institucije koja deluje na srpskom jeziku na Kosovu budu potvrđene i budu priznate u postupcima zapošljavanja u svim javnim institucijama na Kosovu.³⁷ O verifikaciji ovih diploma odlučuje Komisija za verifikaciju stepena obrazovanja izdatih od strane fakulteta u Kosovskoj Mitrovici. Nostrifikacija diploma sa srpskih univerziteta i dalje ne funkcioniše.

Pravosudni saveti Kosova preporučili su da Ministarstvo javne uprave izmeni Proceduru za zapošljavanje u državnoj službi, kako bi se omogućilo srpskim kandidatima da počnu da rade pre nego je proces verifikacije/nostrifikacije njihove diplome završen, budući da dugo traje i još više otežava integraciju.³⁸ Do jula 2018. oko 130 diploma je priznato od strane kosovskih vlasti.³⁹ Dodatno pitanje predstavlja nepriznavanje položenog pravosudnog ispita u organizaciji Ministarstva pravde Republike Srbije. Istraživanje je pokazalo da su kandidati, pored verifikacije diploma, i pored toga što su imali položen pravosudni ispit u Srbiji, morali ponovo da polagažu pravosudni ispit pred kosovskim institucijama.⁴⁰

Zbog obrazovnog programa u Kosovskoj Mitrovici, koji je prilagođen srpskom kurikulumu, oni koji poseduju te diplome svakako imaju manjak znanja u pogledu kosovskog pravnog okvira. Mnogo bi efikasnije i korisnije da programi Akademije pravde za stupanje na pravosudnu funkciju sadrže paralele u razlikama u srpskom i kosovskom pravnom okviru i procedurama. Ako se dodatno uzme u obzir da je većina sudija i tužilaca koji su integrisani u pravosuđe Kosova pred sticanjem uslova za pen-

35 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, "Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System", Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p. 6.

36 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

37 European Center for Minority Issues, „Obrazovanje na srpskom jeziku i verifikacija diploma na Kosovu”, Priština, 2018, str. 5.

38 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

39 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, "Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System", Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p. 10

40 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

zionisanje i da je proces angažovanja novih srpskih predstavnika pravosuđa otežan, usled razlika u obrazovanju i administrativnih prepreka, neophodno je što pre pronaći neko rešenje koje će poboljšati i olakšati njihove šanse da stupe na funkcije.

Za pripravnike u sudu i tužilaštvu potrebno je godinu dana pripravničkog staža kako bi ispunili uslove za polaganje pravosudnog ispita. Ukupno 56 novih pripravnika u februaru 2019. godine završilo je godinu dana pripravničkog staža u Osnovnom sudu u Mitrovici,⁴¹ od kojih je 15 Srba, a krajem januara 2019. godine je i sedam novih sudija iz srpske zajednice položilo zakletvu.⁴² I svih razloga, neophodno je pomenute procedure i treninge ubrzano prilagođavati i menjati kako bi zaista služili svrsi i omogućili adekvatnu integraciju. U Osnovnom tužilaštvu u Mitrovici od ukupno 4 pripravnika, trenutno nema pripravnika srpske nacionalnosti.⁴³

4.2. Izazovi za funkcionisanje integrisanog pravosuđa

U skladu sa Sporazumom o pravosuđu za region Mitrovice ustanovljen je jedan osnovni sud – Osnovni sud u Mitrovici i jedno tužilaštvo – Osnovno javno tužilaštvo u Mitrovici. Osnovni sud nalazi se u dva objekta, u severnom delu se odlučuje o predmetima u krivičnoj materiji, a u južnom delu Mitrovice nalazi se parnično i vanparnično odeljenje. Deo na severu čine odeljenje za teška krivična dela i opšte odeljenja za suđenje za sva krivična dela. Osnovni sud u Mitrovici je glavno sedište sudskog regiona Mitrovica koji pokriva teritoriju opština Severna Mitrovica, Južna Mitrovica, Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, Srbica i Vučitrn. Takođe, u istoj zgradi nalazi se i Odeljenje Apelacionog suda. Južni deo suda čine odeljenje za maloletnike, deo opšteg odeljenja za suđenje u parničnim postupcima, po neospornim zahtevima, kao i za prekršaje.

Kako se ističe u Sporazumu o pravosuđu obe strane će biti zastupljene u svim objektima Osnovnog suda u Mitrovici, Osnovnog tužilaštva i Odeljenju Apelacionog suda u Mitrovici. Ukupno je 9 od 10 srpskih javnih tužilaca je integrisano u Osnovno javno tužilaštvo u Mitrovici, a ukupno 29 sudija u Osnovni sud. Formirana su četiri ogranka Osnovnog suda u Mitrovici i to u Zubinom Potoku, Leposaviću, Srbici, Vučitrnu, ali je realno funkcionisanje ovih odeljenja praktično počelo krajem 2018. godine. Trenutno je 38 sudija srpske nacionalnosti u Osnovnom sudu u Mitrovici i njegovim ograncima, dok su ostali raspoređeni u sudovima na jugu Kosova, po 2 u Gnjilanu, Štrpcu, Gačanici i Novom Brdu i odeljenju Apelacije u Prištini, a po 1 u Kosovskoj Kamenici, Vitinu, Lipljanu, Dragašu i Vrhovnom sud Kosova.⁴⁴ Za opštine koje su većinski srpske, dvoje od troje sudija u veću koje zaseda u predmetu moraju biti Srbi.

41 Kontakt plus, "Okolo 60 mladih završava pripravnički staž u pravosudnim institucijama", 19.01.2019. dostupno na: <https://www.radiokontaktplus.org/vesti/oko-60-mladih-završava-pripravnički-staž-u-pravosudnim-institucijama/17403>.

42 KoSsev, "37 novih sudija pred Tačijem položilo zakletvu – sedam iz srpske zajednice", 21.01.2019. dostupno na: <https://kossev.info/37-novih-sudija-pred-tacijem-polozilo-zakletvu-sedam-iz-srpske-zajednice/>.

43 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

44 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

Predsednik Osnovnog suda u Mitrovici je kosovski Srbin iz severnog dela Kosova, a glavni tužilac Osnovnog javnog tužilaštva u Mitrovici je kosovski Albanac. Ruководilac Odeljenja Apelacionog suda je takođe kosovski Srbin, kako je dogovoreno, a odeljenje čini ukupno 5 sudija iz redova kosovskih Srba i 2 sudije koji su kosovski Albanci. U novembru je Sudski savet Kosova izabrao 5 sudija Albanaca za Osnovni sud u Mitrovici, te će njihovim prolaskom jednogodišnje obuke Akademije pravde biti popunjen broj sudija ove nacionalnosti, kako je predviđeno Sporazumom.⁴⁵

Kako je uočeno, integracija predstavnika pravosuđa manje je uticala na tužilaštvo nego na sud, budući da je tužilaštvo preuzelo kontinuitet kosovskih institucija, dok je u sudu mnogo više integrisanih srpskih sudija, od sudija Albanaca, pa je samim tim i više uticaja na efikasnost zbog procesa preuzimanja i upoznavanja sa predmetima. Apelacionom odeljenju trebalo je 7–8 meseci od integracije da se pripreme predmeti, budući da je to krajnja distanca za opštine na severu i za šest opština na jugu sa srpskom većinom.

4.2.1. Dvojezičnost kao kamen spoticanja

Pitanje jezika je svakako primarna prepreka u pogledu efikasnog funkcionisanja integrisanog pravosuđa. Jezička barijera nastaje, pre svega, zbog malog brojaodeljenog osoblja, konkretno prevodilaca, za svakodnevne potrebe prevoda u dnevnim interakcijama srpskih i albanskih sudija i tužilaca. Osnovni sud u Mitrovici imao je do nedavno 4, a sada još 10 projektno angažovanih prevodilaca, a Osnovno javno tužilaštvo u Mitrovici 5, uz trenutno otvoren konkurs za još 2 prevodioca, što se i dalje smatra nedovoljnim da pokrije sve neophodne usluge prevodenja.⁴⁶ Sudski savet Kosova je ponovio poziv za 3 prevodioca za Osnovni sud i 1 za odeljenje Apelacionog suda, budući da nije bilo prijavljenih kandidata koji su dovoljno kvalifikovani da odgovore na realnu potrebu, što je i razlog za projektno angažovanje pomenutih prevodilaca preko UNMIK-a.⁴⁷ Dodatno, usled različito angažovanih prevodilaca i njihovih kvalifikacija dolazi do upitnog kvaliteta prevoda, što u postupku može potencijalno navesti sud ka pogrešnim zaključcima.⁴⁸ Najveći problem je što prevodioci najčešće nisu stručni za prevode iz pravne materije.

Problem koji se tek očekuje jeste taj što, ako se teži realnoj integraciji i jedinstvenoj praksi, ne samo da je potrebno prevoditi dokumentaciju u pojedinim predmetima, nego bi sve odluke apelacionih sudova i Vrhovnog suda trebalo da budu dostupne i na srpskom (kao i vice versa). Pravosudni saveti Kosova takođe nemaju sve dokumente prevedene na srpski, kako bi bili jednako dostupni i srpskim sudijama i tužiocima.⁴⁹

45 United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, "Report of the Secretary-General", February 2019, p. 14.

46 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7. Dopunjeno informacijama iz intervjua sprovedenih u periodu od 11. - 13. februara 2019. godine u Mitrovici.

47 United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, "Report of the Secretary-General", February 2019, p. 14.

48 Kontakt plus, "Integrirano pravosuđe na Kosovu, deset meseci posle, (ne) funkcionalno", 02.09.2018, dostupno na: <https://www.radiokontaktplus.org/vesti/integrirao-pravosuđe-na-kosovu-deset-meseci-posle-nefunkcionalno-video/15054>.

49 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

Ako, primera radi, uzmemo u obzir loš kvalitet prevoda zakonodavnog okvira, koji ne samo da sadrži gramatičke i pravopisne greške, nego i suprotne formulacije od onih na originalnom albanskom, mala je verovatnoća da će taj proces proći bez problema.⁵⁰ Posebno se ističe loš prevod Zakona o parničnom postupku, dok pojedini prevodi čak proizvode pravnu nesigurnost, budući da se prema učesniku u postupku određuje i koji jezik zakona će se koristiti.⁵¹ Takođe, potrebno je pojačati i napore da se omogući lakši pristup sudu na oba jezika, odnosno apsolutno dvojezično funkcionisanje sudova i tužilaštava.⁵²

4.2.2. Raspodela i rešavanje predmeta

Naime kako je proces prevođenja celokupne dokumentacije izrazito spor i komplikovan, kako zbog pomenutog manjka administrativnog osoblja, tako i zbog različitog obima dokumentacije, predmeti se praktično dodeljuju po etničkoj liniji, što je suprotno samoj ideji integracije, ali poboljšava efikasnost. Pravilima pravosudnih saveta je pak predviđeno da se alokacija predmeta vrši žrebom, ali zapravo od početka realnog rada integrisanog pravosuđa, predmeti se, bar u sudu, alociraju prema jezičkom kriterijumu, dok se ostali, do ispunjenja norme, raspodeljuju žrebom među sudijama.⁵³

Predsednik Osnovnog suda u Mitrovici doneo je unutrašnju odluku o raspodeli predmeta po jezičkom kriterijumu u septembru 2018. godine, kako ističe zbog efikasnosti postupanja i poštovanja pravo na pravično suđenje u razumnom roku.⁵⁴ Kako tačka 6. Sporazuma o pravosuđu i navodi na Kosovu, predsednik Osnovnog suda ima nadležnost da odlučuje o raspodeli predmeta, što se razlikuje od rešenja koje je predviđeno za javnog tužioca.⁵⁵

U Osnovnom javnom tužilaštvu u Mitrovici, predmeti se raspodeljuju prema Pravilniku o raspodeli predmeta, usvojenom od strane Tužilačkog saveta. Prema njemu, integrisani tužioci rade samo na novim predmetima i dobijaju ih sve dok ne budu imali onoliko predmeta koliko imaju oni koji već rade, kako bi se izjednačio broj predmeta.⁵⁶ Prema članu 7 Sporazuma, raspodela predmeta tužiocima treba da se zasniva na stručnosti, specijalizaciji, ličnom iskustvu i poznavanju lokalne sredine, u skladu sa kosovskim zakonom. Kako se u praksi primenjuje princip raspodele žrebom, koji je

50 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, "Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System", Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p. 8.

51 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

52 European Commission Kosovo* 2018 Report, p. 14.

53 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

54 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

55 Ovakvim poludirigovanim žrebom raspodeljuju se parnični, vanparnični i predmeti izvršenja. U pogledu krivičnih predmeta u istraživanju su dobijene oprečne informacije. Tako deo ispitanika tvrdi da se jezički kriterijum primenjuje i pri raspodeli krivičnih predmeta, a deo da se isti ne odnosi na krivične, već isključivo žrebom.

56 Ibid.

propisan zakonskim okvirom i pomenutim Pravilnikom, a da se lično iskustvo i poznavanje lokalne sredine (u ovom slučaju moglo bi se tumačiti i kroz poznavanje jezika na kom je predmet neophodno obraditi) ne uzimaju u obzir, čini se da važeće rešenje ne omogućava da se Sporazum u potpunosti ispunjava, odnosno da se sa većom efikasnošću gone izvršioi krivičnih dela.

Slučajevi iz Odeljenja u Vučitrnu (gde je privremeno bio lociran Osnovni sud u Mitrovici do oktobra 2018. godine) koji su vođeni dok su pravosudne institucije funkcionisale u paralelnom sistemu prebačeni su u Mitrovicu, ali upisnik svih tih slučajeva još uvek nije gotov.⁵⁷ Kako se u pojedinim izveštajima navodi, do novembra 2018. predsednik Osnovnog suda u Mitrovici dodelio je više od 1000 slučajeva (iz perioda od 2001. do 2008. godine) i 500 slučajeva (od novembra 2017. godine) sudijama na rešavanje.⁵⁸ U pogledu nerešenih predmeta, svaki sudija Osnovnog suda u Mitrovici koji se bavi krivičnom materijom rešava oko 250 slučajeva, a parničnom oko hiljadu, dok oko 800 krivičnih predmeta i 2000 parnica čeka da bude dodeljeno. Kako se mandat EULEX-a završio u junu 2018. trenutno je oko 6500 albanskih i 400 srpskih slučajeva u Osnovnom tužilaštvu u Mitrovici.⁵⁹

Dodatno sredstvo koje stoji na raspolaganju jeste upućivanje predmeta na medijaciju. Predmeti koji se najčešće upućuju na medijaciju su oni koji se smatraju lakšim, odnosno jednostavnijim sporovima, poput sitnih krađa, nanošenja lakih telesnih povreda, krađe električne energije i slično.⁶⁰ Upućivanje na medijaciju, jeste alternativa i treba da se koristi u izuzetnim prilikama, ali se uviđa da se ponekad koristi kao sredstvo za izbegavanje peripetija prevođenja predmeta.⁶¹ Da se mnogo više slučajeva upućuje na medijaciju po integraciji, pokazuje činjenica da je u 2017. godini ukupno 205 predmeta rešavano medijacijom, dok je u 2018. godini taj broj porastao na 493, što je rast više od 100%. U periodu od oktobra 2017. do decembra 2018. godine ukupno 71,8 % predmeta na medijaciju je upućeno od strane Osnovnog tužilaštva u Mitrovici, dok je 25 % predmeta upućeno od strane Osnovnog suda u Mitrovici.⁶² Rešeni predmeti medijacijom ulaze u statistiku tužilaštva, odnosno suda.

4.2.3. Dejstvo pravosnažnih presuda i odluka „paralelnih institucija“

Izvršenje pravosnažnih presuda koje su stekle svojstvo izvršnosti onemogućeno je nepriznavanjem njihove važnosti od strane organa Republike Kosovo. Kako je uoče-

57 Report of the European Union High Representative for Foreign Affairs and Security Policy to the Secretary-General on the activities of the European Union Rule of Law Mission in Kosovo from 16 April to 15 July 2018, p. 10

58 Annex I Report of the European Union High Representative for Foreign Affairs and Security Policy to the Secretary-General on the activities of the European Union Rule of Law Mission in Kosovo from 16 July to 15 October 2018, Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, November 2018, p. 15.

59 Ibid.

60 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

61 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, “Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System”, Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p.7.

62 Statistika Centra za medijaciju iz Kosovske Mitrovice.

no, notari, katastar i druge relevantne instance ne prihvataju ove odluke kao važeće.⁶³ U cilju predupređenja ovog problema po integraciji pravosuđa u pregovorima Beograda i Prištine je još 2013. godine, nakon potpisivanja Prvog sporazuma, dogovorena će se važenje ovih presuda pred svim kosovskim organima urediti u posebnom postupku od strane posebne komisije, u dokumentu „Priznanje sudskih odluka“.⁶⁴

U već pomenutim *Zaključcima EU posrednika o pravosuđu* dogovoreno je da Sudski savet Kosova do 9. decembra 2016. godine zvanično da obavestiti sve nadležne vlasti Kosova o *Zaključcima o dokumentu validity appeal* od jula 2013. godine.⁶⁵ Adekvatan dokument još uvek nije usvojen od strane kosovskih vlasti kojim bi se definisala procedura priznanja i izvršenja odluka srpskih sudova na teritoriji Kosova, te se u praksi ne izvršavaju pomenute odluke.⁶⁶

Dokumentom o priznanju sudskih odluka nedovoljno je precizno predviđeno koje se sve vrste odluka preispituju od strane posebne komisije. Prema stavovima ispitanika, u cilju pristupa pravdi svih građana na Kosovu, neophodno priznati dejstvo svih pravosnažnih odluka i radnji sudova, ali i odluka organa uprave koji su funkcionisali u okviru srpskih institucija na teritoriji Kosova.⁶⁷ Zato se trenutno vodi polemika oko toga šta sve potpada pod termin „rulings“, kao i „all competent authorities“.

4.2.4. Nadležnost za rešavanje i čuvanje starih predmeta

Najmanje transparentna je sudbina predmeta koji su vođeni pred srpskim pravosudnim institucijama u periodu od 1999. godine do 2017. godine. U praksi se čak dešavalo da su građani istovremeno podnosili zahteve za rešavanje građanskih predmeta i UNMIK-ovim i paralelnim sudovima, te je potreba za priznavanjem presuda u Srbiji i na Kosovu ponekad dovodila i do protivrečnih pravnih ishoda, budući da sudovi u jednom sistemu (bilo UNMIK-ov ili srpski) nisu bili upoznati sa činjenicom da se isti predmet vodi ili da je presuda izrečena u istoj stvari u drugom sistemu.⁶⁸

U pogledu krivičnih predmeta prema planu primene Briselskog sporazuma – prijem krivičnih predmeta od strane srpskih pravosudnih institucija se završio 15. jula 2013. godine. Od tada su rešavani samo hitni predmeti, koji su podrazumevali me-

63 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

64 Dokument pod nazivom „Validity appeal“, odnosi se na odluke koje će biti razmatrane od strane posebne komisije, a koje su donete od strane paralelnih srpskih institucija. Dokument nije dostupan javnosti, informacije su dobijene kroz intervju.

65 Zaključci EU posrednika o pravosuđu, 30. novembar 2016. godine, dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/p24.php>. Dokument „Validity Appeal“ nije bio dostupan istraživačima.

66 Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Kancelarija za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini, „Izveštaj o napretku u dijalogu Beograda i Prištine, decembar 2018. godine“, Beograd, 2019, str. 12. Dostupno na: <http://www.kord-kim.gov.rs/doc/pregovaracki-proces/Izvestaj%20o%20dijalogu%20decembar%202018%20sr%20cir.pdf>.

67 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

68 Misija OEBS na Kosovu, „Paralelne strukture na kosovu 2006-2007“, Priština, 2007, str. 21.

duetničke incidente, nasilje u porodici, određivanje pritvora i slično. Nije zvanično izvršena primopredaja arhive i započetih predmeta kosovskim institucijama, pojedini ispitanici tvrde da je kosovskim vlastima nepoznato gde je arhiva pohranjena.

U pogledu parničnih, vanparničnih i postupaka izvršenja, iako je trebalo da se obustavi vođenje i ovih postupaka u septembru 2013. godine, to se dogodilo tek 15. oktobra 2017. godine, kada je formalno i trebala da otpočne primena Sporazuma o pravosuđu. Ovi predmeti se pretežno nalaze u drugim sudovima u srpskom pravosudnom sistemu, jer su pre integracije prenošene nadležnosti na sudove u opštinama koje su u blizini administrativnih prelaza. Treba napomenuti da se sada pred srpskim sudovima vode oni predmeti čije je izvršenje moguće na teritoriji Srbije. Konačno, na osnovu *Odluke Apelacionog suda u Nišu od 5. marta 2018. godine*,⁶⁹ 17. aprila 2018. godine potpisan je *Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti* kojom je ozvaničen privremeni prenos mesne nadležnosti sa Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici i Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici na Osnovni i Viši sud u Leskovcu.

Odlukom se prenosi nadležnost na Osnovni i Viši sud u Leskovcu zbog „nemoćnosti ovih sudova da postupaju“, a na osnovu člana 24(2) *Zakona o uređenju sudova*.⁷⁰ Naime, Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštva u Republici Srbiji predvideo je donošenje posebnog zakona u vezi sa sudovima i javnim tužilaštvima na teritoriji AP KiM,⁷¹ a da će do momenta donošenja Zakona, ovi sudovi nastaviti sa radom i vršiti zakonske nadležnosti na ovoj teritoriji. Zakon je trebalo doneti do 31. decembra 2013. godine. Kako se to nije dogodilo, moralo se pronaći neko drugo formalno rešenje o nadležnosti za ove predmete, budući da nisu upućeni kosovskim institucijama.

Po sklapanju Briselskog sporazuma, Visoki savet sudstva je Odlukom iz juna 2013. godine predvideo da će sudovi u Kosovskoj Mitrovici odlučivati o započetim predmetima do 15. jula 2013. godine, a da će odluke u tim predmetima izraditi do 1. septembra iste godine.⁷² U Odluci VSS-a, navodi se i da će se akti kojima se pokreću predmeti posle 15. jula 2013. godine evidentirati i čuvati od strane ovih sudova kako bi se kasnije dostavili i rešili u okviru pravosudnih organa uspostavljenih u skladu sa Briselskim sporazumom, uključujući osnovne sudove u opštinama sa većinskim srpskim stanovništvom. Ti predmeti će se čuvati „na način koji će omogućiti poštovanje rokova za dostavljanje predmeta pravosudnim organima u skladu sa Sporazumom, a u saradnji sa EULEX-om, što će biti definisano naknadnim dogovorom“.⁷³ Za hitne krivične predmete predviđeno je da se dostavljaju EULEX-u koji će ih rešavati, dok se za hitne građanske predmete predviđalo rešavanje od strane ovih sudova do septembra kada se očekivala realna integracija.

Kako se navodi u Odluci Apelacionog suda u Nišu⁷⁴ od 5. marta 2018. godine, prošlo je 5 godina od pomenute odluke Visokog saveta sudstva, gde poseban Zakon

69 Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23/18, Apelacioni sud u Nišu, 16. april 2018. godine.

70 Ibid.

71 Član 12, Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava, „Sl. glasnik RS“, br. 101/2013.

72 Odluka Visokog saveta sudstva broj 06-00-25 12013-01, 17. jun 2013. godine.

73 Ibid.

74 Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23/18, Apelacioni sud u Nišu, 16. april 2018. godine.

nije donet, a smatra se da pravosudne institucije koje bi oslikavale dogovoreno Briselskim sporazumom nisu uspostavljene, što je bio i stav Vrhovnog kasacionog suda,⁷⁵ insistira se na privremenom prenosu nadležnosti na sudove u Leskovcu, kako bi se ovi predmeti uopšte rešavali. U obrazloženju odluke navodi se da dolazi do konstantnog kršenja osnovnih ljudskih prava na ovom području „jer (građani) ne mogu da pokreću sudske postupke, odnosno ne uživaju sudsku zaštitu, ili nastave već započete, niti da prinudno izvrše pravnosnažne sudske odluke. U već pokrenutim predmetima povređuje im se pravo na suđenje u razumnom roku, odnosno pravo na pravično suđenje“.⁷⁶ Ističe se da je neophodno preneti nadležnost na funkcionalan sud u srpskom pravosudnom sistemu kako bi se zaštitila prava građana, izričito pravo na imovinu, nasleđivanje, rad, zaključenje braka i slično.

Na osnovu odluke zaključen je i već pomenuti *Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti*.⁷⁷ Sporazumom je između ostalog definisano postupanje u predmetima raspravljanja zaostavštine i ostalim vanparničnim predmetima, parničnim i izvršnim predmetima. Osim predmeta izvršenja krivičnih sankcija, krivični predmeti neće biti predmet prenosa nadležnosti. Treba napomenuti da su se predmeti koji su predati Osnovnom i Višem sudu u Leskovcu selektovali od strane bivših rukovodilaca sudova u Mitrovici, prema tome da li ih je moguće izvršiti. Navodi se da arhiva ostaje na području Kosovske Mitrovice i da se neće preuzimati, dok se depozit i inventar prenose na sudove u Leskovcu. Ministarstvo pravde obavezalo se da elektronski upisnik prenese na sudove u Leskovcu, dok se ostavlja u razmatranje mogućnost aktiviranje elektronske baze na „području AP KiM radi skeniranja predmeta“.⁷⁸

Na internet prezentaciji Osnovnog suda u Leskovcu mogu se pronaći i dva zapisnika sa sednica Komisije za primopredaju, pregledavanje, razvrstavanje i podelu sudskim pisarnicama predmeta Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici koji su dostavljeni Osnovnom sudu u Leskovcu.⁷⁹ Zapisnici datiraju iz oktobra i decembra 2018. i nose oznake Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici koji više formalno ne funkcioniše.

Više od 5000 predmeta izvršne materije i više od 1000 parničnih predmeta, od čega najviše radnih sporova.⁸⁰ Ovo je izazvalo veliko opterećenje sudija u Leskovcu budući da je svakom dodeljeno po više od 300 ovih, starih predmeta iz Kosovske Mitrovice. Zbog predviđenog opterećenja obećan je izbor još 4 sudije za Osnovni sud u Leskovcu, koji se još nije dogodio. Izvesno je da će se sudije sve više pozivati na član

75 U Odluci Apelacionog suda u Nišu navodi se da je ovakav stav iskazan u dopisu Vrhovnog kasacionog suda Kd 155/13 od 4. decembra 2013. godine.

76 Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23/18, Apelacioni sud u Nišu, 16. april 2018. godine.

77 Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti potpisan od strane predsednika Apelacionog suda u Nišu, predsednika Višeg suda u Leskovcu, predsednika Osnovnog suda u Leskovcu, bivšeg predsednika Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici, bivše predsednice Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici i državnog sekretara Ministarstva pravde 17. aprila 2018. godine.

78 Ibid.

79 Navedena dokumentacija dostupna na internet prezentaciji Osnovnog suda u Leskovcu: <https://bit.ly/2lW1Amy>.

80 Informacija dobijena na Okruglom stolu o primeni Akcionog plana za Poglavlje 23 od strane predstavnika Osnovnog suda u Leskovcu, održanom 22. marta 2019. godine u Nišu.

223, st. 2 *Zakona o parničnom postupku*, tj. prekid postupka u slučaju da „se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja odsečeno od suda“.⁸¹ Još jedan problem koji se javlja, a u pogledu kojeg su se niži sudovi obraćali apelaciji za mišljenje, jeste pitanje zastupanja advokata iz Kosovske Mitrovice koji su formalno članovi kosovske advokatske komore.

Sve prethodno navedeno nagoveštava da integracija koja je nastupila u oktobru 2017. godine prema Sporazumu o pravosuđu iz 2015. za organe Republike Srbije koji su doneli navedene odluke, a time i samu državu u čijem sistemu funkcionišu ne oslikava dogovoren model funkcionisanja pravosuđa, uprkos tome što se drugim aktima država obavezala na model integracije. Očigledno je da postoji nepoverenje nosilaca pravosudnih funkcija u funkcionisanje institucija u kosovskom pravosudnom sistemu.

4.2.5. Vrednovanje rada

Vrednovanje rada i za sudije i tužioce vrši se jednom godišnje na osnovu propisane norme. Norma za javne tužioce jeste minimum 6 predmeta za teža krivična dela, za opšta minimum 23 predmeta mesečno. Do sada nije zabeležen nijedan disciplinski postupak u Osnovnom javnom tužilaštvu u Mitrovici. Sa druge strane, u Osnovnom sudu u Mitrovici norma za sudije koje postupaju u predmetima težih krivičnih dela jeste 3 predmeta, a za opšta krivična dela 35 predmeta mesečno.

Za sada nema preciznih podataka o tome da li su srpske sudije uspele da ispunе normu usled prilagođavanja na rad u kosovskom sistemu, a naročito jer je realni početak postupanja u predmetima bio septembar 2018. godine.

4.2.6. Kadrovski, tehnički i prostorni kapaciteti

Kao što je već napomenuto, pored malog broja srpskih predstavnika pravosuđa, kao i onih koji će u budućnosti preuzeti te funkcije, sudovi i tužilaštva u kojima integrisano pravosuđe radi ima problem sa manjkom pripravnika, kao i manjkom administrativnog osoblja. Osnovni problem jeste što nisu postojala predviđena dodatna budžetska sredstva za rad ovih institucija, a budžet sudova može da pokrije samo deo predviđenog administrativnog posla. Pozitivan pomak ogleđa se u UNMIK i UNOPS programu podrške u cilju smanjivanja ogromnog broja nerešenih predmeta kroz angažovanje pripravnika između ostalog i u Osnovnom sudu u Mitrovici, a uključivali su i mlade srpske pravnike.⁸²

U izveštaju Kancelarije za Kosovo i Metohiju i Kancelarije za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini iz oktobra 2017. navodi se da pojedina odeljenja suda i tužilaštvo u momentu neposredno po zvaničnoj integraciji nisu bila operativna, jer nisu bile pripremljene adekvatne prostorije.⁸³ Ipak, pored svih problema sa kojima su se na početku integracije suočavali uočava se veliki napredak u pogledu opremljenosti prostorija, a jedini problem koji se i dalje ističe jeste nemogućnost direktne veze Osnovnog suda i odeljenja

81 Zakon o parničnom postupku, "Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014 i 87/2018.

82 United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, "Report of the Secretary-General", July 2018, p. 7.

83 Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Kancelarija za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini, "Izveštaj o napretku u dijalogu Beograda i Prištine, oktobar 2017. godine", Beograd, 2017, str. 12.

Apelacionog suda, zbog čega, iako se nalaze u istoj zgradi, sva dokumentacija i dalje ide preko Prištine.⁸⁴ Još jedan logistički problem je i to što interanet i telefonska linija između zgrada suda u severnom i južnom delu Mitrovice ne funkcionišu uvek, što otežava redovnu dnevnu komunikaciju osoblja.⁸⁵

UNMIK i UNOPS su obezbedili opremu za simultani prevod Osnovnim sudovima u Prištini i Mitrovici, kako bi građani mogli da primenjuju svoje pravo na suđenje na jeziku koji razumeju, a pod istim programom obezbeđena je tehnička podrška instituciji Ombudsmana za sever Kosova.⁸⁶ Kako su prevodioci uvek angažovani na suđenjima ili prevodu dokumentacije, ponekad je međusobna komunikacija administrativnog osoblja otežana i usporena.⁸⁷

4.3 Pristup pravdi za građane

Kada se uzme sve navedeno u obzir postavlja se pitanje da li zapravo ovakav sistem služi svojoj svrsi, odnosno da li omogućava adekvatan pristup pravdi za sve građane, uključujući i one koji žive na severu Kosova. Nedavna istraživanja pokazala su da građani na severu smatraju da pravosuđe u Mitrovici i izuzetno loše funkcioniše.⁸⁸ Naime, građani su načelno nezadovoljni celim procesom integracije pravosuđa upravo jer smatraju da je to političko pitanje i da ostavlja dosta prostora za korupciju. Istraživanja pokazuju da građani na severu ne znaju jasno ni gde se nalaze zgrade pravosudnih institucija, niti ko u njima radi, odnosno koji zakoni se primenjuju.⁸⁹

Dodatno svega mali broj građana ima "delimično ili potpuno poverenje da se njihovim slučajem bavi sudija ili tužilac iz druge etničke zajednice", a uopšteno velika većina ne očekuje pošteno suđenje ako budu stranka u postupku pred pravosudnim institucijama na Kosovu.⁹⁰ Probleme dodatno komplikuje i nemogućnost pojedinih Srba sa Kosova da izvade lična dokumenta, zbog nedovoljno dokaza da su živeli ili bili rođeni na teritoriji u okviru Kosova.⁹¹ Ne postoji telefonska linija za informisanje stra-

84 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

85 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

86 United Nations Interim Administration Mission in Kosovo - Report of the Secretary-General, July 2018, p. 7

87 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.

88 Na skali gde 1 predstavlja izuzetno loše, a 10 izuzetno dobro rezultati su sledeći – Leposavić 3.1, Zubin Potok 4.4, Zvečan 2.5, Kosovska Mitrovica 1.1 prema: InTer, "Istraživanje o kvalitetu života i zaposlenosti na severu Kosova" –decembar 2018, str. 9.

89 ACDC, "Integracija pravosuđa-6 meseci kasnije, gde smo?", Mitrovica, 2018, str. 8.

90 Samo 32% ispitanika, odnosno 62% ispitanika prema: Ibid.

91 Navode se primeri nemogućnosti razvoda braka, sklapanja braka, nasleđivanja, prenos vlasništva, prema: ACDC "Integracija pravosuđa-6 meseci kasnije, gde smo?", Mitrovica, 2018, p. 21.

naka o predmetima, niti postoji aktivna baza podataka o toku predmeta, već građani moraju da dolaze lično da se raspituju, što otežava posao administrativnom osoblju.⁹²

Pored pomenutog velikog broja zaostalih nerešenih predmeta, kao i pravne nesigurnosti u pogledu slučajeva vođenih i rešenih pred paralelnim strukturama, problem sa kojim se srpsko stanovništvo suočava jeste i **nedostatak notara**, kao i izvršitelja koji rade na srpskom jeziku, ako se uzme njihova uloga u kosovskom pravosudnom sistemu.⁹³ Prema proračunima Vlade Srbije na severu Kosova neophodno je da funkcioniše bar 4 notara koja govore srpski jezik i bar toliko izvršitelja, stoga je neophodno prilagoditi i organizovati ispite za ovu profesiju koji ispunjavaju tražene kriterijume.⁹⁴ Kako *Zakon o Akademiji pravde* u svojoj nadležnosti ima i obuke za ove profesije neophodno je prilagoditi svoje redovne programe srpskom stanovništvu koje ispunjava minimum potrebnih kriterijuma.⁹⁵

Pored toga, ukupno 8 kosovskih Srba advokata radi na severu Kosova, dok lokalnih zaštitnika prava žrtava koji su obučeni da rade sa srpskim žrtvama nema uopšte.⁹⁶ Ovi advokati zastupaju građane i pred sudovima u Leskovcu i drugim sudovima koji su preuzeli „kosovske predmete“, te je dostupnost advokata koji govore srpski na teritoriji Kosova upitna. Oni su članovi Advokatske komore Kosova. Ova komora obezbeđuje da se branioci po službenoj dužnosti u krivičnim predmetima dodeljuju prema redosledu sa jedinstvene liste, a ne prema poznavanju jezika, što može dovesti do težeg razumevanja između branioca i okrivljenog, što svakako dodatno dovodi u pitanje poštovanja prava na pravično suđenje.

Dodatno, veliki broj dokumenata koji se koriste kao dokazna sredstva u postupcima pred sudom nisu, u načelu, priznata od strane institucija Republike Kosovo pa time postoji pravna nesigurnost građana u pogledu mogućnosti upotrebe ovih dokumenata u sudskom postupku. Naime, prema istraživanju, ne postoji jedinstveni stav sudija⁹⁷ u pogledu važenja ovih dokumenata, tj, upravnih akata i uverenja koja su izdata od strane srpskih institucija na teritoriji Kosova od 1999. godine do integracije.

Kao što je prethodno navedeno, pitanje dejstva izvršnih presuda donetih od strane srpskih sudova na teritoriji Kosova još nije rešeno, što onemogućava u potpunosti da se ostvari niz drugih prava građana.

-
- 92 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine. Na internet prezentaciji Sudskog saveta Kosova postoji odeljak Raspored saslušanja, ali je neaktivan. Dostupno na: <http://www.gjvqesori-rks.org/sr/courts/scheduleofhearings/list/?branchid=21>.
- 93 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, "Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System", Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p.
- 94 Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Kancelarija za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini, "Izveštaj o napretku u dijalogu Beograda i Prištine, oktobar 2017. godine", Beograd, 2017, str. 12.
- 95 Član 22, Zakon Br. 05/L – 095 o Akademiji pravde, *Službeni List RKS 6/2017*.
- 96 Informacija dobijena intervjuima sprovedenim u Mitrovici u periodu od 11.-13. februara 2019. godine.
- 97 Istraživanje je pokazalo da postoji selektivan pristup ovoj problematici od strane postupajućih sudija.

5. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Poglavlje 35 ne zamenjuje dijalog Beograda i Prištine koji se vodi pod pokroviteljstvom Visoke predstavnice Evropske unije, već ga dopunjava kroz primenu dogovora nastalih u okviru dijaloga. Briselski sporazum, kao rezultat političkog dogovora, doneo je veliki pomak na pojedinim poljima, ali postoje oblasti koje su nedovoljno dobro razmotrene unapred, da bi njihova realizacija bila moguća.

Kao što se može videti iz izveštaja, pravosuđe je deo na koji se stalno poziva kao primer dobre primene sporazuma nastalih u dijalogu Beograd i Prištine, a opet ne samo da se više od 2 godine kasnilo sa finalnom verzijom sporazuma, nego je implementacija istog otpočela sa istim tolikim zakašnjenjem. Iako integrisano pravosuđe funkcioniše u okviru sistema sa relativno zadovoljavajućim rezultatima, neminovno je istaći da bez realne podrške i proaktivne uloge vlasti u Srbiji i Kosovu, nije moguće razrešiti sve postojeće i potencijalne probleme u primeni Sporazuma.

Za to je pre svega neophodna politička volja da se načine adekvatne i povoljne promene u pravnim sistemima Srbije i Kosova, kao i da se nađu kompromisna rešenja za sve preostale nerešene probleme, od priznavanja diploma i pravosudnih ispita, preko sudbine svih predmeta i odluka iz perioda funkcionisanja paralelnog pravosudnog sistema, do obezbeđivanja adekvatnih prevoda svih odluka, presuda, pravnog okvira, te svih pratećih dokumenata na oba jezika. Jedino tada će sistem zaista funkcionisati na način da služi svojoj osnovnoj svrsi, a to je obezbeđivanje pristupa pravdi svim građanima koji treba da uživaju svoja prava na teritoriji Kosova.

Upravo zbog svega toga, zarad postizanja ciljeva koji je postavio Sporazum o pravosuđu, a u okviru su dijaloga Beograda i Prištine, kao i u cilju ispunjavanja obaveza Srbije iz Poglavlja 35, predlažemo da vlasti Srbije i Kosova razmotre sledeće preporuke:

5.1. Preporuke za unapređenje dijaloga Beograda i Prištine

- 1) Učiniti proces pregovora Beograda i Prištine transparentnim, bar u odnosu na primenu postignutog Sporazuma o pravosuđu, te u skladu sa tim redovno obaveštavati javnost o napretku;
- 2) Formalizovati saradnju srpskih vlasti sa kosovskim pravosudnim savetima kako bi se stvorila mogućnost za ispunjavanje pojedinih prelaznih merila iz Poglavlja 35 koje se tiču pravosuđa;
- 3) Omogućiti postizanje i primenu tehničkih sporazuma, poput sporazuma o matičnim knjigama, katastru i univerzitetskim diplomama, čija primena indirektno utiče na realno funkcionisanje pravosuđa i pristup građana pravdi;
- 4) Ustanoviti redovnu proceduru za praćenje i merenje napretka u pogledu realne implementacije svakog od postignutih sporazuma u okviru političkog i tehničkog dijaloga od strane vlasti u Srbiji i Kosovu.

5.2. Preporuke za unapređenje funkcionisanja integrisanog pravosuđa na Kosovu

- 1) Obezbediti uslove i efikasne procedure za priznavanje diploma pravnih fakulteta iz Srbije i položenog pravosudnog ispita u Srbiji na Kosovu;
- 2) Prilagoditi kurikulum Pravnog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici tako da uključi i kosovski pravni okvir i obezbediti dodatan kurs koji će pokriti osnovne razlike u materijalnom i procesnom pravu Srbije i Kosova;
- 3) Obuka Akademije pravde za stupanje na pravosudnu funkciju treba da sadrži razlike u materijalnom i procesnom pravu Srbije i Kosova;
- 4) Pojednostaviti procedure i uslove za angažovanje prevodilaca u sudovima i tužilaštvima na Kosovu uz organizovanje obuke za uniformno prevođenje stručne pravne materije;
- 5) Obezbediti prevod odluka pravosudnih saveta, svih apelacionih sudova i Vrhovnog suda na srpski i albanski;
- 6) Detaljno analizirati razlike u prevodima zakona, posebno krivičnih i građanskih zakonika i pratećih procesnih zakona;
- 7) U skladu sa prelaznim merilom Srbija treba da donese posebne propise u pogledu srpskih sudskih institucija na Kosovu kako je predviđeno srpskim Zakonom o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava;
- 8) Otkloniti razlike u principu raspodele predmeta za Osnovni sud u Mitrovici i ostale sudove koji funkcionišu na teritoriji Kosova, a u kojima rade i srpske sudije, uz pronalaženje kompromisnog, ali unisonog rešenja;
- 9) Što pre formirati komisiju koja će razmatrati odluke srpskih institucija iz perioda 1999. – 2013. kako bi došlo do priznavanja kako sudskih odluka, kao i drugih relevantnih odluka uprave iz perioda funkcionisanja srpskih pravosudnih organa, a u cilju omogućavanja građanima da uživaju svoja prava;
- 10) Po osnivanju komisije, predati arhivu svih sudskih i drugih odluka srpskih pravosudnih organa kosovskim vlastima u cilju razmatranja istih;
- 11) Omogućiti direktnu formalnu saradnju Osnovnog suda u Mitrovici i Osnovnog i Višeg suda u Leskovcu, koji privremeno postupa po nerešenim predmetima;
- 12) Objaviti konkurs za imenovanje sudija porotnika, sudskih veštaka, izvršitelja i notara iz redova srpske zajednice, te obezbediti adekvatan program obuke na srpskom jeziku.

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.217.02(4-672EU:497.11)

347.97/.99(497.11)

341.24(497.11)"2013"

INTEGRACIJA pravosuđa u kontekstu dijaloga Beograda
Prištine i procesa pristupanja Evropskoj uniji : Izveštaj o
implementaciji i efektima Sporazuma o pravosuđu / [priredila
Jovana Spremo ; prevod Ljiljana Madžarević]. – Beograd : Komitet
pravnikā za ljudska prava – YUCOM, 2019 [Beograd : Dosije studio].
– 29, 31 str. ; 23 cm

.....u okviru projekta „Građanski monitoring za snažnije
pravosuđe...” --> kolofon. – Tekst štampan u međusobno obrnutim
smerovima. – Nasl. str. prištampānog engl. prevoda: Integration
of Judiciary in the Judicial System of Kosovo in the Context of
Belgrade – Prishtina Dialogue and EU Accession Process. – Tiraž
100. – Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-83209-71-2

а) Европска унија – Придруживање – Србија

б) Правосуђе – Косово

в) Бриселски споразум 2013 – Косово и Метохија

COBISS.SR-ID 275941644

